

Martti Heiskanen muistelee menneitä

Kirj. puhtaaksi Hannu Heiskanen

Tämän haastattelun on tehnyt *Kaija Heiskanen* 11.9.2003 Kosulassa *Martti Heiskasen* kotona. Haastattelun on puhtaaksikirjoittanut Hannu Heiskanen. Martti on ykköshaaran Heiskasia ja syntynyt vuonna 1920 Kosulan Kotajärvellä. Martti oli 10-lapsisen sisarusparven kolmanneksi vanhin lapsi ja vanhin aikuiseksi kasvanut poika. Elämäntyönsä hän teki maanviljelijänä ja hänellä, sekä vaimollaan Suojärveläis syntysisellä *Liisa os. Kivijärvellä* on myös 10 lasta. Huomattakoon, että edesmennyt Heiskasten Sukuseuran puheenjohtaja, yrittäjä *Mauno Heiskanen* oli Martin nuorin velipoika.

Antti-Jussi Heiskanen (1858-1924) ja Maria Sohvi Poutiainen (1862-1921)

Kotajärven Heiskasten taustoista

Martti kertoo, että vähän vaille 200 vuotta on Heiskaset tällä paikalla asuneet. Hänen isoisänsä isoisä *Antti Paavonpoika Heiskanen* oli ottanut tältä paikalta vaimon. He olivat asuneet ensin tässä ja sitten muuttaneet pääpaikalle Hörrilään. Martin isä *Antti Antinpoika Heiskanen* oli sitten tullut tälle paikalle vuonna 1916, siitä lähtien tämä tila on ollut Heiskasten suvulla. Miten nyt sitten tästä eteenpäin, siitä ei ole tietoa.

Isä Antti oli syntynyt vuonna 1889 ja Martti oli hänen toisen avioliittonsa toinen lapsi. Martin sisaruksia kuoli monta nuorena. Kaima **Martti** alle kolmivuotiaana jo ennen hänen syntymäänsä. **Elsa**-sisko kuoli kesällä 1940 vain 26 vuotiaana, **Sohvi** 14 vuotiaana helmikuussa 1941 ja **Liisa** 18-vuotiaana saman vuoden joulukuussa. Kun muistetaan että Martin äiti **Anna Eliina os. Koponen** menehtyi keväällä 1939, oli perheessä neljät hautajaiset vajaan kolmen vuoden sisällä. Martti sanoikin käyneensä rintamalta käsin hautaamassa kolme sisartaan! Tällaisen perhetragedian aiheutti aikanaan lentävä keuhkotauti, joka iski niin kovasti, että naisraukat eivät siitä selvinneet. Tauti vei perheittäin ihmisiä hautaan siihen aikaan, niin kuin ei olisi muutakin kurjuutta ollut sodan takia. Se oli kuitenkin ajan vitsaus ja Antti Heiskasen perheestä varttui aikuisiksi kuitenkin kuusi lasta.

Martin isä Antti eli vanhaksi, peräti 84 vuotiaaksi. Martin syntyessä hän oli jo 39 vuotias ja nuorimman lapsensa Maunon 43-vuotias. Martin tytär Inka on muistellut ukkia: *Ihana vupelo, joka ei koskaan sanonut lapsille pahasti. Kylillä käveli ja karkkia toi, kun rahaa sattui olemaan. Kaikki pennut tykkäsivät ukista, joka oli aina hyväntuulinen.*

Martin äiti taas oli kotoisin salmen rannalta uudelta talolta. Mummo, eli äidinäiti taas oli Puranlahdesta, hän oli Baltzareita. Martti sanoo, että onkin joskus naureskellut että meidän perheessä äidin kautta kiertää mustilaisia ja sitten on karjalaisia...

Antti Antinpoika Heiskanen 1889-1974 ja hänen ensimmäinen vaimonsa Reetta Maria Koponen 1893-1917 vuonna 1912 otetussa valokuvassa.

Suku tuli Hörrilästä

Martilla on myös hämärä muistikuva isoisästään **Antti-Jussi Heiskasesta**. Ukki tosin kuoli pojan ollessa vasta neljän vuoden ikäinen, mutta tämän pitkä parta oli jäänyt kuitenkin elävästi mieleen. Martin mummo kuoli samana vuonna, kun Martti syntyi, mummo oli syntynyt vuonna 1862. Ukilla ja mummolla oli myös paljon lapsia, peräti viisitoista! Martin mummo oli Poutiaisia, mutta hänen äitinsä oli omaa sukuaan Heiskanen. Ukki ja mummo olivat keskenään ensimmäisiä serkkuja.

Paavo Antinpoika Heiskanen, Antti-Jussin isä asui myös Hörrilässä, joka oli Heiskasten päätila. Paavo oli kuulemma keuhunut kaljapäissään että: "*Minnoun Leppävirran kartanon Kivimäin keisarj. Mulla on manttaali muata ja kolome vaimoo*". Päävaimo oli ollut omassa kodissa ja kaupunkivaimo Varvisaarella Kuopiossa. Hörrilässä, eli Kivimäki No:6:ssa, joka on nykyisinkin Heiskala-niminen tila, oli aikoinaan maata 1810 hehtaaria. Nykyään taloa asuu **Auvo Heiskanen** kahdelleen vaimonsa

Eilan kanssa. Poika *Mika* aikoi ruveta jatkamaan, mutta nykyisin mukaan tila oli elinkelvoton. Pitäneen olla 50 hehtaaria peltoa ja 30 lehmää, ennen kuin pääsee tukiaisiin kiinni. Se yritys raukesi sitten siihen.

Elämää Kotajärvellä kautta aikain

Martin kertoman mukaan elämä oli 1920-luvulla kovin erilaista kuin nykyisin. Eipä ollut talollisenkaan pöydässä siihen aikaan leikkeleitä. Leipää oli - itse leivottua ruisleipää ja sen päälle hörpättiin kirnupiimää. Martin lapsena ollessa tilalla oli maata 167 ha, josta viljeltyä 12 ha. Lehmiä oli alta kymmenen. Koko perhe asui samassa huushollissa. Parhaimmillaan pöydässä istui 15 henkeä! Mikä lie siunannut, että leipää riitti. Koskaan ei kuitenkaan tarvinnut nukkumaan ruveta nälissään. Leipä ja kotiruoka tulivat omalta tilalta. Leivän päälle ostettiin joskus teemakkaraa kylän kaupasta. Sai sieltä myös korppuja ja rinkeleitäkin. Karamellejakin kuulemma oli jo ennen sotia, mutta rahanpuutteen vuoksi niitä ei juurikaan osteltu. Sodan jälkeen tulivat sitten sormenpään kokoiset ja eriväriset karamellit, joita kutsuttiin hompommiksi. Niitä sai kahdellakymmenellä pennillä, mutta ei niitä syöty todellakaan myötäänsä.

Jo ennen Martin syntymää heidän talossaan Kotajärvellä toimi majatalo, jossa majoitettiin ja evästettiin matkamiehet. Tie talon ohitse oli tehty jo 1800-luvun puolella ja vasta sotien jälkeen kunta osti oman rakennuksen kievariksi. Martti muistelee, että ennen sotia liikkui vielä laukkuryssiäkin, jotka löivät tuvan lattialle painavan laukkunsa sisältöineen ja alkoivat tehdä kauppaa utelioiden ihmisten kanssa. Myöhemmin tulivat kaupparatsut, jotka möivät kauppoihin tavaraa. Heiltä sai tienattua esim. kukkienkeruulla joskus muutaman markan.

Työelämä alkoi aikoinaan kotihommissa. Kansakoulusta päästyä Martti ajoi talon toista hevosta omalla maalla tehdyillä savotoilla. Sodan jälkeen olivat talon molemmat hevoset talven puunajossa metsässä. Kyllähän tässä oli kova pirinä Martti totesi. Mutta se oli kumma kun siihen tottui, niin sitten kun mentiin tuonne parin kilometrin päähän metsätöihin, niin sitten vasta huomasi eron. Pula-aikaan leipä oli kortilla ja kaikesta oli pulaa.

Martin ollessa isäntänä navetassa ammui 16 lypsävää ja joutokarja lisäksi. Sotien jälkeen peltoa on tullut raivattua lisää, mutta sittemmin niitä on taas metsitetty. Edelleen tilalla on 13 hehtaaria peltoa.

Kotajärven tilan rakennuksia kesällä 2009.

Koulunkäyntiä ennen vanhaan

Kosulan koulu oli Kotajärven taloa vastapäätä. Se oli pitäjän toiseksi vanhin ja tehty jo vuonna 1893. Koulupiiri oli aikoinaan suuri, se ulottui aina Ruskilaan saakka. Martin aikaan oppilaita oli kaikkiaan 84. Parhaillaan yhdellä opettajalla oli 64 oppilasta, mutta kuri pysyi. Martti muistelee, että Hämeenlinnasta tuli aikoinaan nuori tyttö, **Anna Suolahti** tänne korpeen opettajaksi. Hänen sisarensa miehineen oli ollut samassa koulussa jo aiemmin. Opettaja asui koululla ja hänen asuntonsa oli lähes pyhä paikka. Sinne ei menty koskaan asiatta. Anna oli tarmokas täti mm. kurinpidollisissa asioissa, vaikka osa oppilaista oli jo isoja miehiä. Syrjäkyliltä kun ei kouluun päässyt ihan pienenä, piti odottaa että pystyi itse kulkemaan koulumatkan. Karttakeppiäkin sai, ei tarvinnut erityisemmin pyytää. Martilla taas kun oli liian lyhyt koulumatka, hän kävi usein viiden lähellä asuvan tätinsä luona, varsinkin jos tuli vilppiä pelattua. Opettaja haki Heiskasilta maitoa, jota otti aina litran avonaiseen astiaan. Hän otti päältä kahvimaidon, antoi seisoa ja otti sitten kerman päältä. Kouluruokailu tuli sitten Martin koulunkäynnin loppuaikana. Johtokunta antoi leipäkakun ja maitomukin ainakin heikommassa asemassa oleville. Keittoruoka kouluun tuli vasta sotien jälkeen.

Rippikoulu käytiin sitten kirkolla. Se kesti 2 viikkoa keväällä ja 2 syksyllä. Sen lisäksi oli vielä kolme päivää kirkossa. Pojille ja tytöille oli tietenkin oma rippikoulunsa.

Sotahommissa

Martti palveli Jatkosodassa ylikersanttina JR 8:ssa, joka oli myös Väinö Linnan kuuluisaksi tekemä Tuntemattoman sotilaan rykmentti. Rykmentti kuului 11. Divisioonaan, kunnes siitä tuli 7. Divisioonan osa 16. kesäkuuta 1944. Rykmenttiä kutsuttiin sen komentopaikan mukaan

peitenimellä **Ukko**-rykmentti. Osasto eteni aina Petroskoihin saakka, kunnes joutui lähtemään vetäytymistäipaleelle kohti Kanta-Suomea. Martin sota loppui hänen haavoituttuaan sodan loppukahinoissa käteen ja jalkaan 3.8.1944 klo 14.15 Loimolassa. Hän oli sotasairaaloissa Turussa, Mikkelissä ja Kuopiossa. Kotiuttaminen koitti lopullisesti 28.11.1944.

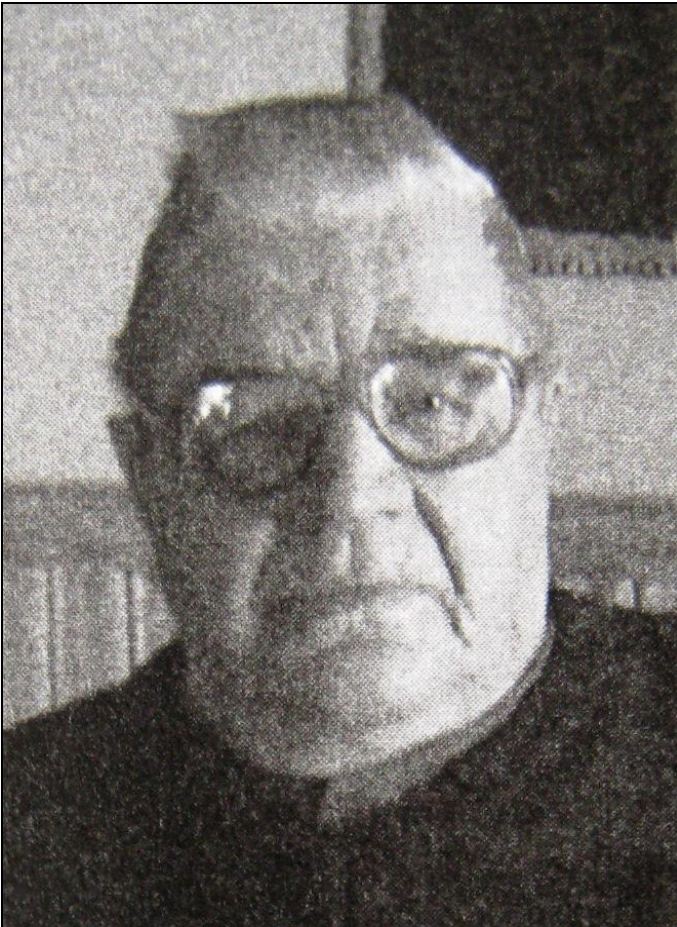
Liisa os. Kivijärvi ja Martti Heiskanen Jatkosodan aikaan

Vaimon tapaaminen

Martti muistelee, että hänen tulevan vaimonsa sisar oli kaupanhoitajana Minna Canthin kaupassa, joka sijaitsi Kosulan kylällä pankin vastapäätä. Liisa oli tullut sisarensa avuksi kauppaan pitämään, kun sisaren mies joutui rintamalle. Martin oma sisko pyysi lomilla olevaa veljeään käymään kaupassa ostoksilla. Sen verran sanoi Martti saaneensa suhkaistuksi, että kävisikö milloinkaan iltakävelyllä lähtö? Liisa sanoi, että huomenillalla kuuden aikaan. Sitä sitten piisaskin 51 vuotta, vaimon kuolemaan, vuoteen 1994 saakka.

Martti 2000 luvulla

Martti asusteli vielä 2000-luvun alkupuolella kotonaan Kosulan Kotajärvellä. Ajan hammas kuitenkin kuluttaa ja vie voimia vahvimmitkin harjastuksilta. Tätä kirjoitettaessa Martti oli hoidettavana kirkonkylällä, terveyskeskuksen vuodeosastolla.

Martti Heiskanen vuonna 2003